

Čínská věta o zbytcích RSA

Matematické algoritmy (11MA)

Miroslav Vlček, Jan Příkryl

Ústav aplikované matematiky
ČVUT v Praze, Fakulta dopravní

4. přednáška 11MA
čtvrtek 21. října 2010

verze: 2010-10-21 09:33

Obsah přednášky

① Čínská věta o zbytcích

Vlastní tvrzení

Problém nůše s vejci

② Šifrování

③ Závěr

Čínská věta o zbytcích

(Chinese Remainder Theorem, CRT)

Více vzájemně ekvivalentních tvrzení z algebry a teorie čísel.
Nejstarší zmínka z Číny ve 3. století našeho letopočtu.

Motivace: Jak najít x takové, že

$$x \equiv 2 \pmod{3},$$

$$x \equiv 3 \pmod{5},$$

$$x \equiv 2 \pmod{7}?$$

Čínská věta o zbytcích

Postup řešení (1/2)

Zbytkové třídy jsou $[2]_3$, $[3]_5$ a $[2]_7$.

V prvním kroku hledáme nulové a jednotkové zbytkové třídy pro kombinace původních modulů. V našem případě platí

$$\kappa_1 = 70 \equiv 0 \pmod{5 \cdot 7} \quad \wedge \quad \kappa_1 = 70 \equiv 1 \pmod{3},$$

$$\kappa_2 = 21 \equiv 0 \pmod{3 \cdot 7} \quad \wedge \quad \kappa_2 = 21 \equiv 1 \pmod{5},$$

$$\kappa_3 = 15 \equiv 0 \pmod{3 \cdot 5} \quad \wedge \quad \kappa_3 = 15 \equiv 1 \pmod{7}.$$

Čínská věta o zbytcích

Postup řešení (2/2)

Řešením dané soustavy kongruencí je v takovém případě číslo

$$\hat{x} = 2 \cdot 70 + 3 \cdot 21 + 2 \cdot 15 = 233.$$

Minimální hodnota x je dána třídou kongruence modulo $3 \cdot 5 \cdot 7 = 105$, tedy

$$x = 233 \bmod 105 = 23.$$

Čínská věta o zbytcích

Vlastní tvrzení

Nechť $n_1, n_2, \dots, n_k$ jsou navzájem nesoudělná přirozená čísla, $n_i \geq 2$ pro všechna $i = 1, \dots, k$. Potom řešení soustavy rovnic

$$x \equiv a_1 \pmod{n_1}$$

$$x \equiv a_2 \pmod{n_2}$$

$$\vdots$$

$$x \equiv a_k \pmod{n_k}$$

existuje a je určeno jednoznačně v modulo $n = n_1 \cdot n_2 \cdot \dots \cdot n_k$.

Jak si Sun Tzu ušetří práci

Lehký náznak důkazu

Díky nesoudělnosti existuje ve třídě operací modulo n_i ke každému $N_i = n/n_i$ jeho multiplikativní inverze M_i , tedy

$$M_i \cdot N_i \equiv 1 \pmod{n_i}$$

a platí

$$x = \sum_{i=1}^k a_i M_i N_i.$$

Ve výše uvedeném případě se zbytkovými třídami $[2]_3$, $[3]_5$ a $[2]_7$ je

$$x = 2 \cdot 2 \cdot 35 + 3 \cdot 1 \cdot 21 + 2 \cdot 1 \cdot 15 = 233.$$

Praktický význam věty

Výpočty modulo velké M lze převést na výpočty modulo menší součinitelé čísla M – zrychlení výpočtu.

Lze generalizovat pro soudělná čísla.

Význam hlavně v šifrovacích systémech.

Problém nůše s vejci

Ilustrace použití CRT

V nůši je v vajec. Pokud z ní odebíráme vejce po dvou, třech a pěti najednou, v nůši nakonec zůstane 1, 2, respektive 4 vejce. Pokud odebíráme vejce po sedmi kusech, v nůši nakonec nezůstane vejce žádné.

Jaká je nejmenší hodnota v pro niž může uvedená situace nastat?

Problém nůše s vejci

Ilustrace použití CRT (2)

Zbytkové třídy jsou $[1]_2$, $[2]_3$, $[4]_5$ a $[0]_7$.

Hledáme řešení soustavy

$$v \equiv 1 \pmod{2}$$

$$v \equiv 2 \pmod{3}$$

$$v \equiv 4 \pmod{5}$$

$$v \equiv 0 \pmod{7}$$

Výsledek bude nějaká třída kongruence modulo 210.

Problém nůše s vejci

Ilustrace použití CRT (3)

Pro jednotlivé ekvivalence máme

i	n_i	N_i	M_i	a_i
1	2	105	1	1
2	3	70	1	2
3	5	42	3	4
4	7	30	4	0

$$\begin{aligned}v &= (1 \cdot 1 \cdot 105 + 2 \cdot 1 \cdot 70 + 4 \cdot 3 \cdot 42 + 0 \cdot 4 \cdot 30) \bmod 210 \\ &= (105 + 140 + 504 + 0) \bmod 210 = 749 \bmod 210 = 119\end{aligned}$$

Obsah přednášky

① Čínská věta o zbytcích

② Šifrování

Symetrické a asymetrické šifry

Výměna klíčů

Modulární mocnění

RSA (Rivest, Shamir a Adelman 1977)

CRT-RSA

③ Závěr

Šifrování

Symetrické a asymetrické šifry

Existují dvě základní skupiny šifrovacích algoritmů:

- **Symetrické šifry** u nichž se ten samý klíč používá jak k šifrování, tak i k dešifrování zprávy. Odesílatel i příjemce musí mít k dispozici identické klíče. Příkladem je DES, 3DES, AES.
- **Asymetrické šifry** u nichž se šifruje jiným klíčem, než je klíč určený k dešifrování. Odesílatel po zašifrování již nemá možnost zprávu dešifrovat. Příkladem je RSA (PGP), GnuPG, ElGamal.

Symetrické šifry jsou při stejné délce šifrovacího klíče výrazně bezpečnější, než šifry asymetrické ...

Diffieho-Hellmanova výměna klíčů

Jak se dohodnout na klíči přes nezabezpečený kanál

... ale symetrické šifrování má **základní problém**: distribuci klíčů.

Diffie a Hellman, 1976

Alice a Bob se na klíči mohou dohodnout přes nezabezpečený komunikační kanál. Je pouze třeba zajistit, aby operace, jež Alice a Bob provádějí, *nebyly výpočetně snadno invertovatelné*.

Diffieho-Hellmanova výměna klíčů

Veřejně známé prvočíslo p a $\alpha \in \{2, \dots, p-2\}$. Oba jako klíč použijí $\alpha^{xy} \bmod p$ – Alice si vymyslí veliké $x \in \mathbb{N}$ a Bobovi pošle $\alpha^x \bmod p$, Bob pošle Alici $\alpha^y \bmod p$. Alice pak provede $(\alpha^y)^x \bmod p$, Bob obdobně.

Diffieho-Hellmanova výměna klíčů

Vysvětlení

Vzhledem k tomu, že $[a]_p \cdot [b]_p = [ab]_p$ platí pro Alicí přijaté Bobovo $\alpha^y \bmod p$ následující:

$$\alpha^y \bmod p \equiv \underbrace{[\alpha \cdot \alpha \cdots \alpha]_p}_{y\text{-krát}},$$

a po umocnění na x -tou:

$$\begin{aligned} \left(\underbrace{[\alpha \cdot \alpha \cdots \alpha]_p}_{y\text{-krát}} \right)^x &= \underbrace{[\alpha \cdot \alpha \cdots \alpha]_p \cdot [\alpha \cdot \alpha \cdots \alpha]_p \cdots [\alpha \cdot \alpha \cdots \alpha]_p}_{x\text{-krát}} \\ &\equiv \underbrace{[\alpha \cdot \alpha \cdots \alpha]_p}_{xy\text{-krát}}. \end{aligned}$$

Recipročně to platí i pro Bobem přijaté Aličino $\alpha^x \bmod p$.

Diffieho-Hellmanova výměna klíčů

Příklad

Příklad výměny pro $p = 17$ a $\alpha = 5$

Alice si zvolí $x = 1039$.

Bob si zvolí $y = 1271$.

Po nezašifrovaném spojení pošle Alice Bobovi $5^{1039} \bmod 17 = 7$ a Bob pošle Alici $5^{1271} \bmod 17 = 10$.

Bob si spočte svůj klíč jako $7^{1271} \bmod 17 = 12$, Alice jako $10^{1039} \bmod 17 = 12$.

Ve skutečnosti budou p, α, x, y mnohem větší čísla (proč)?

Modulární mocnění

Výpočet $c \equiv b^r \pmod{n}$

Neefektivně lze opakovaným násobením a redukcí:

$$c = \underbrace{b[b[\dots[b \cdot b \pmod{n}]\dots]] \pmod{n}}_{r\text{-krát}} \pmod{n}$$

Opakovaný kvadrát

Efektivní algoritmus pro $b, r \in \mathbb{N}$ je následující

- 1 Necht' $r = \sum_{j=0}^k a_j \cdot 2^j$, $a_j \in \{0, 1\}$
- 2 Inicializujeme $c = 1 + a_0 \cdot (b - 1)$ a $b_0 = b$
- 3 Opakujeme pro $j = 1 \dots k$:
  - 1 Spočteme $b_j = b_{j-1}^2 \pmod{n}$
  - 2 Pokud je $a_j > 0$, přepíšeme $c \leftarrow c \cdot b_j \pmod{n}$
- 4 Výsledkem je $c \equiv b^r \pmod{n}$

Modulární mocnění

Příklad

Spočtěte $c = 3^{17} \bmod 7$

Nejprve rozložíme $r = 17 = 10001_b$. Je $a_0 = 1$ a proto prvotní hodnota $c = b = 3$ a $b_0 = 3$. Potom

$$b_1 = 3^2 \bmod 7 = 9 \bmod 7 = 2, a_1 = 0,$$

$$b_2 = 2^2 \bmod 7 = 4 \bmod 7 = 4, a_2 = 0,$$

$$b_3 = 4^2 \bmod 7 = 16 \bmod 7 = 2, a_3 = 0,$$

$$b_4 = 2^2 \bmod 7 = 4 \bmod 7 = 4, a_4 = 1.$$

Nyní přepočteme $c = 3 \cdot 4 \bmod 7 = 12 \bmod 7 = 5$. Další binární cifry už v r nejsou, výsledkem je proto $c = 5$.

Kontrola: $3^{17} = 129140163 \bmod 7 = 5$.

Šifrování veřejným klíčem

Myšlenka RSA

RSA vychází z předpokladu, že faktorizace součinu prvočísel p a q je časově náročná – všichni proto mohou znát šifrovací klíč $n = p \cdot q$, ale nepomůže jim to ke zjištění dešifrovacího klíče, založeného na p a q .

V praxi je klíč $n = p \cdot q \in \{0, 1\}^{1024}$ až $\{0, 1\}^{4096}$.

Největší faktorizovaný RSA klíč je RSA-768 ($n = \{0, 1\}^{768}$, 232 dekadických číslic) v roce 2009 za 2,5 roku na síti několika set pracovních stanic.

Ale pozor: V květnu 2007 padlo $M_{1039} = 2^{1039} - 1$ za 11 měsíců v laboratořích EPFL, Uni Bonn a NTT.

Algoritmy šifrování veřejným klíčem

Prerekvizity

Většina algoritmů (a RSA rozhodně) staví na několika algebraických postupech:

- Modulární mocnění
- Modulární inverze $a^{-1} \cdot a \equiv 1 \pmod{n}$
- Čínská věta o zbytcích
- Eulerova funkce

Algoritmy šifrování veřejným klíčem

Prerekvizity

Většina algoritmů (a RSA rozhodně) staví na několika algebraických postupech:

- Modulární mocnění
- Modulární inverze $a^{-1} \cdot a \equiv 1 \pmod{n}$
- Čínská věta o zbytcích
- Eulerova funkce

Eulerova funkce $\phi(n)$

Rozšíření Malé Fermatovy věty

Leonhard Euler generalizoval Malou Fermatovu větu na

$$a^{\phi(n)} \equiv 1 \pmod{n},$$

kde $\phi(n)$ je již zmíněná **Eulerova funkce**:

- někdy se setkáte s názvem **totient**
- udává počet přirozených čísel $1 \leq x \leq n$, jež jsou s n nesoudělná
- pro prvočísla $\phi(p) = p - 1$

Pro nesoudělná x a y platí

$$\phi(x \cdot y) = \phi(x) \cdot \phi(y)$$

a pro prvočísla p , q také

$$\phi(p)\phi(q) = (p - 1)(q - 1).$$

Algoritmus RSA

Generování veřejného a soukromého klíče

Přípravná fáze:

- 1 Zvolíme nepřiliš si blízká prvočísla p a q .
- 2 Spočteme **modul** šifrovací a dešifrovací transformace,
 $n = p \cdot q$.
- 3 Vypočteme Eulerovu funkci pro n , $\phi(n) = (p - 1)(q - 1)$.
- 4 Zvolíme **šifrovací exponent** e takový, že $1 < e < \phi(n)$ a $\gcd(e, n) = 1$.
- 5 Dopočteme **dešifrovací exponent** d tak, aby d bylo multiplikativní inverzí k e modulo $\phi(n)$, $d \cdot e \equiv 1 \pmod{\phi(n)}$.

Veřejný klíč pro zašifrování zprávy je (n, e) , **soukromý klíč** pro dešifrování je (n, d) .

Algoritmus RSA

Jak to funguje

Princip přenosu zprávy X je primitivní:

Šifrování

Po lince přenášíme šifrovaný text c , jenž vznikne jako

$$c = X^e \bmod n.$$

Dešifrování

Příjemce si z přijatého šifrovaného textu spočítá původní zprávu jako

$$X = c^d \bmod n.$$

Trik celého postupu spočívá v tom, že **z pouhé znalosti (n, e) nelze v rozumném čase určit d .**

Algoritmus RSA

Důkaz (1/4)

Obdržíme dešifrováním opravdu původní text?

Při dešifrování $c \equiv X^e \pmod{n}$ máme

$$c^d \equiv (X^e)^d \equiv X^{ed} \pmod{n} \equiv X^{ed} \pmod{pq},$$

a $\gcd(p, q) = 1$, což připomíná řešení CRT o dvou kongruencích.

Prozkoumáme vlastnosti $c^d \equiv X^{ed} \pmod{p}$ a $c^d \equiv X^{ed} \pmod{q}$ a zobecníme je na operace modulo n .

Algoritmus RSA

Důkaz (2/4)

Z definice součinu ed v algoritmu RSA plyne

$$ed \equiv 1 \pmod{\phi(n)} \Rightarrow \exists f \in \mathbb{Z} : ed = 1 + f(p-1)(q-1),$$

což můžeme dále upravit na

$$ed = 1 + f(p-1)(q-1) = 1 + g(q-1) = 1 + h(p-1)$$

a tedy

$$ed \equiv 1 \pmod{\phi(n)} \equiv 1 \pmod{\phi(q)} \equiv 1 \pmod{\phi(p)}.$$

Algoritmus RSA

Důkaz (3/4)

Dokazujeme stále pro p a q odděleně:

Pro $p \nmid X$ je podle Malé Fermatovy věty $X^{p-1} \equiv 1 \pmod{p}$ a tedy

$$X^{ed} = X^{1+h(p-1)} = X^{h(p-1)}X = \left(X^{(p-1)}\right)^h X \equiv 1^h X \equiv X \pmod{p}.$$

Pro $p|X$ je

$$X^{ed} \equiv 0^{ed} \pmod{p} \equiv X \pmod{p}$$

To samé platí pro q a tedy

$$X^{ed} \equiv X \pmod{p}$$

$$X^{ed} \equiv X \pmod{q}$$

Algoritmus RSA

Důkaz (4/4)

Jedním z důsledků CRT je pro nesoudělná x a y ekvivalence

$$\begin{aligned} a &\equiv b \pmod{x} \\ a &\equiv b \pmod{y} \end{aligned} \Leftrightarrow a \equiv b \pmod{xy}.$$

Proto také z

$$X^{ed} \equiv X \pmod{p}$$

$$X^{ed} \equiv X \pmod{q}$$

plyne

$$X^{ed} \equiv X \pmod{pq}.$$

RSA pomocí CRT

Urychlení dešifrování (1/3)

Jak modul n , tak i dešifrovací exponent d jsou hodně velká čísla, a proces dešifrování

$$X \equiv c^d \pmod{n}$$

trvá dlouho.

K urychlení dešifrovací transformace lze použít rozklad na výpočet s menšími moduly pomocí Čínské věty o zbytcích.

RSA pomocí CRT

Urychlení dešifrování (2/3)

Pro $n = pq$ použijeme již jednou provedený trik

$$X \equiv X_p \pmod{p} \equiv c^{d_p} \pmod{p}$$

$$X \equiv X_q \pmod{q} \equiv c^{d_q} \pmod{q}$$

přičemž pro p

$$d_p \equiv d \pmod{\phi(p)} \Leftrightarrow d = d_p + j(p - 1)$$

a tedy

$$c^d \equiv c^{d_p + j(p-1)} \pmod{p} \equiv c^{d_p} 1^j \pmod{p} \equiv c^{d_p} \pmod{p}$$

Pro q je to obdobně.

RSA pomocí CRT

Urychlení dešifrování (3/3)

Zpráva X je tedy řešením soustavy dvou kongruencí sestavených pro c :

$$X \equiv c^{d_p} \pmod{p},$$

$$X \equiv c^{d_q} \pmod{q}.$$

Řešením je

$$X = [c^{d_p} M_p q + c^{d_q} M_q p] \pmod{pq},$$

kde $M_p = q^{-1} \pmod{p}$ a $M_q = p^{-1} \pmod{q}$.

Algoritmus RSA

Prolomení při nevhodné volbě p a q

Pokud zvolím p a q nevhodně (blízko sebe, příliš malá, atd.), útočník využije znalosti (n, e) :

- 1 Faktorizuje n na p a q .
- 2 Vypočte Eulerovu funkci pro n , $\phi(n) = (p - 1)(q - 1)$.
- 3 Dopočte **dešifrovací exponent** d tak, aby $d \cdot e \equiv 1 \pmod{\phi(n)}$.

Můj **soukromý klíč** pro dešifrování (n, d) v ten okamžik zná i útočník a může moje zprávy dešifrovat.

Obsah přednášky

- 1 Čínská věta o zbytcích
- 2 Šifrování
- 3 Závěr**

A co nás čeká příště?

Složitost algoritmů.

